This article was downloaded by: [UQ Library]

On: 03 February 2015, At: 18:33

Publisher: Taylor & Francis

Informa Ltd Registered in England and Wales Registered Number:
1072954 Registered office: Mortimer House, 37-41 Mortimer Street,
London W1T 3JH, UK

Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar

Publication details, including instructions for
authors and subscription information:

<http://www.tandfonline.com/loi/sgff19>

Berättelse om Södermanlands läns räRämnnesundersökning

A. Werner. Cronquist

Published online: 06 Jan 2010.

To cite this article: A. Werner. Cronquist (1883) Berättelse om Södermanlands
läns räRämnnesundersökning, Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar,
6:9, 378-380, DOI: [10.1080/11035898309444076](https://doi.org/10.1080/11035898309444076)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035898309444076>

PLEASE SCROLL DOWN FOR ARTICLE

Taylor & Francis makes every effort to ensure the accuracy of all the information (the "Content") contained in the publications on our platform. However, Taylor & Francis, our agents, and our licensors make no representations or warranties whatsoever as to the accuracy, completeness, or suitability for any purpose of the Content. Any opinions and views expressed in this publication are the opinions and views of the authors, and are not the views of or endorsed by Taylor & Francis. The accuracy of the Content should not be relied upon and should be independently verified with primary sources of information. Taylor and Francis shall not be liable for any losses, actions, claims, proceedings, demands, costs, expenses, damages, and other liabilities whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with, in relation to or arising out of the use of the Content.

This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden. Terms & Conditions of access and use can be found at <http://www.tandfonline.com/page/terms-and-conditions>

bläddra i BRONGNIARTS »Histoire des végétaux fossiles» för att inse detta. Detsamma gäller om LINDLEY och SCHIMPER och likaså om de nutida phytopalaeontologerna. HEER, WILLIAMSON, RENAULT, CARRUTHERS, SAPORTA m. fl. hafva öfverallt, der sådant varit möjligt, sökt rekonstruera den fossila växtverlden just genom trägna och upprepade jemförelser med den nu lefvande. Och om vi speciellt vända oss till dem, som mer än andra sysselsatt sig med den rätiska tidens vegetation, SCHENK och referenten, gäller detsamma om dem. Naturligtvis måste man här tillvägagå med stor försigtighet, ty man har icke rättighet att hänföra en fossil växt till ett nu lefvande slagte förrän sammanhörigheten kan bevisas. Såvidt referenten kunnat finna vittnar derför Docent KLERSKOVs uttalande, i hvilket Herr Cand. mag. BARTHOLIN ansett sig böra instämma, endast och allenast om en stor obekantskap med phytopalaeontologiens utveckling under de senaste 50 åren. Att dilettanter bland phytopalaeontologerna följt ett motsatt förfaringssätt är sannt, men man plägar icke bedöma en vetenskap efter dylika idkare. Då Herr K. vidare trodde sig kunna uppgifva, att några af de fossila juraväxterna från Bornholm tillhörde ännu lefvande arter, måste referenten för sin del, åtminstone intill dess Herr K. lemnat några bevis för sitt påstående, uttala sina starka tvifvelsmål öfver denna uppgifts tillförlitlighet. Ty det har hittills ansetts såsom undantagsfall, om man redan bland de miocena växterna kunnat identifiera någon art med en ännu lefvande. Att under sådana förhållanden antaga, att andra arter skulle egt bestånd ända från början af juratiden — d. v. s. från en tid då de dikotyledona växterna ännu icke uppträd på jorden — synes referenten redan af teoretiska grunder i högsta grad betänkligt, och dessa betänkligheter stadfästas af den erfarenhet, som han genom mångåriga studier öfver jurafloran kunnat förvärfa. Han kan derför ej annat än uppmana Docent KLERSKOV att söka framlägga några på detaljundersökningar grundade bevis för sitt så ytterst oväntade påstående, men innan detta skett kan referenten för sin del icke betrakta detsamma som annat än ett fullkomligt omotiveradt hugskott.

A. G. Nathorst.

CRONQUIST, A. WERNER. *Berättelse om Södermanlands läns råämnnesundersökning*. 8:o Stockholm 1881—1882.

Föreliggande arbete består af fyra häften, af hvilka det första omfattar *Jönäkers härad* (29 sid.), det andra *Rönö och Hölbo* (39 sid.), det tredje *Oppunda och Villåtinge* (47 sid.) och det fjärde *Öster- och Vester-Rekarne, Åkers, Selebo och Daga härader* (43 sid.).

Hvarje häfte börjar med en inledning, hvori förf. redogör för ändamålet med den ifrågavarande, af Södermanlands läns hushållningssällskap bekostade undersökningen samt för sättet, på hvilket den blifvit utförd, och hvilka medhjelpare, som dervid biträdt. Ändamålet har varit allenast att på fältet uppsöka och derefter på laboratorium närmare granska »sådana berg- och jordarter, som kunna vara

till gagn för landtbrukets binärningar och för industrien (dock ej malmer), hvartill under arbetets fortgång kommit jordarter, tjenliga till jordförbättringsmedel, samt vatten». Det tidsödande utredandet af teoretiska spörsmål har sorgfälligt undvikits. Förf. betonar särskildt, att detta arbete ej gör anspråk på att vara uttömmande, utan snarare bör betraktas såsom ett »räsinventarium», på hvilket fortsatta forskningar kunna grundas.

Såsom ledning vid större delen af de fältarbeten, som förf. låtit utföra, hafva användts Sveriges Geolog. Undersöknings öfver hela Södermanlands län utgifna kartor i skalan 1: 50,000, hvilka äro synnerligen lämpliga till underlag för dylika detaljarbeten och derfor torde hafva i ej ringa grad underlättat undersökningen. De topografiska och geologiska häradsbeskrifningarne äro grundade på nämnde institutioners publikationer, hvarifrån dessutom hämtats en mängd uppgifter om användbara berg- och jordarter m. m. samt många analyser.

I de efter inledningen följande korta beskrifningarne öfver hvarje härad redogöres för landets allmänna beskaffenhet, höjd och vattenförhållanden m. m. samt för utbredningen af de vigtigaste berg- och jordarterna. Särskilda förteckningar med korta anmärkningar om färg och struktur meddelas öfver de bergarter, som förf. anser mest egendomliga. *Uralkalkstenen*, hvilken förekommer i riklig mängd på många ställen, har behandlats med större utförlighet än öfriga stenlag, i det att redogörelser intagits för en mängd derå utförda partiella kemiska analyser; några upplysningar lemnas rörande betydelsen af kalkhaltens storlek vid frågan om bergartens användning till kalk. Inalles hafva utförts 125 kalkanalyser, och från S. G. U:s publikationer hafva hämtats 69.

Om utbredningen och mäktigheten af de lösa jordaflageringar, som kunna användas såsom åkerjord och jordförbättringsmedel, lemnar förf. några uppgifter och en mängd analyser, utförda dels på S. G. U:s laboratorium och af H. v. Post, dels af honom sjelf. Häraf framgår bland annat, att *kalkhaltig glaciallera* är ganska allmän inom länet, och att detta vigtiga, men ofta förbisedda jordförbättringsmedel på åtskilliga ställen är lätt tillgängligt. Bland sällsyntare jordarter påpekas *kiselgur*, som förekommer såsom ett 2,5 fot tjockt lager öfver en areal af minst 10 tunnland, bildande botten af en numerär uttorkad sjö i Halla s:n, Jönåkers härad. Den här kiselgur innehåller 12,8 % org. ämnen och 83,7 % kiselsyra; den är sålunda ganska ren och bör kunna tillgodogöras. För att utröna lerornas lämplighet för tegeltillverkning har förf. verkställt krympnings- och hållfasthetsprof, och till redogörelsen för dessa fogas upplysningar om färgen och om brottyornas utseende. Krympningen i lineär riktning har uppmäts såväl efter torkning som bränning, hållfastheten har bestämts genom afslitning af brända ringar utaf lera. Inalles hafva 69 leror provfats, hvaraf en stor del befunnits vara af utmärkt beskaffenhet.

På undersökning af torfdyus användbarhet såsom brännmaterial synes författaren hafva nedlagt mycken möda, hvaraf frukten blifvit

ett stort antal i praktiskt hänseende värdefulla upplysningar. Efter en kort redogörelse för sin arbetsmetod och några anvisningar rörande sättet för torfvens tillgodogörande, lemnar han medelst i tabellform uppställda beskrifningar öfver alla undersökta mossar, upplysning om dessas djup, beskaffenhet i ytan, askhalt, förmultningsgrad på olika djup, bränslevärde samt mängden af bräntorf per tunnland. För bestämmande af bränslevärdet hafva *typiska torfprof* underkastats elementaranalys och de härvid ruuna resultaten lagts till grund för värdeberäkningen af andra torfslag. Nämnade värde varierar vanligen emellan 40 och 55, är hos vissa torfslag högre, ända till 61, hos andra sänker det sig ända till 33, då dessa siffror uttrycka de mängd stenkol i $\mathfrak{A}$ som 1 centner torf motsvarar. Vidare lemnas för många mossar hänvisningar rörande bästa sättet att tillgodogöra dem (genom odling eller såsom bräntorf) samt om de åtgärder, som i olika fall böra vidtagas. Torfdyns qväfvehalt och dess betydelse vid odlingen påpekas i största korthet. Förf. uppskattar arealen af alla länets torfmossar till 760 tunnland, med — i medeltal — 15,000 centn. torr bräntorf per tunnland; således inalles $11\frac{1}{4}$ millioner centn., som beräknas motsvara $9\frac{1}{4}$ millioner kubikf. goda stenkol.

Slutligen redogör förf. för de analyser, till antalet 102, som han utfört af vatten, hufvudsakligen från källor i städerna. Halten af fasta ämnen, salter, kalk och svafvelsyra samt syreförbrukningen har bestämts, och med ledning deraf har förf. uttalat sitt omdöme om vattnens användbarhet för olika ändamål.

Utförandet af en undersökning, sådan som den ifrågavarande, är förknippadt med många svårigheter, isynnerhet då, såsom här varit fallet, den är den första i sitt slag, och sålunda erfarenhet om bästa sättet att gå tillväga saknas. Förf. synes framför allt hafva bemödat sig om att verkställa arbetet på ett planmessigt sätt, och om än ett och annat skulle kunna anmärkas mot hans sätt att gå till väga, så är dock obestridligt, att han öfverhufvud taget ganska väl lyckats i detta sitt sträfande, hvilket blir så mycket mera i ögonen fallande, då det är bekant, att blott ett relativt obetydligt penningebelopp varit för ändamålet stäldt till hans förfogande.

Hj. L.

NATHORST, A. G. *On the so-called »plant fossils» from the silurian of central Wales.* Geological Magazine. Decade 2. vol. 10. N:o 1. January 1883.

Författaren söker ådagalägga, att några af W. KEEPING från silurlagren i mellersta Wales såsom fossila alger beskrifna föremål icke kunna vara sådana. Deras utseende och förekomstsätt bevisa tvärtom på det allra tydligaste, att de endast äro spår af maskar och andra djur; ett af föremålen är t. o. m. sannolikt endast en helt oorganisk bildning.

A. G. N.